Fredningsnævnet for Nordsjællands afgørelse af 15. november 2022 om Fredning af Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn i Frederikssund Kommune og om erstatning

Sagsnr. FN- NSJ-41-2020F

1. Sagens behandling og fredningsforlagets formål

Frederikssund Kommune og Danmarks Naturfredningsforening har den 15. juli 2020 rejst forslag om fredning af Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn i Frederikssund Kommune, jf. naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33, stk. 3.

Hele fredningsområdet, som det er fastlagt under sagens behandling, er ejet af Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, og udgør omkring 652 ha.

Formålet med fredningsforslaget er,

At området ikke gøres til genstand for fremtidig byudvikling som by- eller sommerhusområde

At medvirke til en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, som området er udpeget for i henhold til EU´s habitatdirektiv, jf. naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 2,

At de landskabelige og naturmæssige kvaliteter bevares og forbedres og

At de kulturhistoriske værdier bevares.

Kundgørelse om forslaget er sket i Statstidende, jf. naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 1.

Offentligt møde blev afholdt den 7. oktober 2021 i Kulturhuset, Rejsestalden, Hovedgaden 29A, 3630 Jægerspris, jf. § 37, stk. 5. Fredningsområdet blev besigtiget i forlængelse af det offentlige møde. Referat af det offentlige møde har været udsendt til de mødende og andre berettigede, og der har derefter været lejlighed for sagens interessenter til at redegøre for deres synspunkter i skriftlige indlæg.

Fredningsnævnet har udsat afgørelsen i sagen til den 15. november 2022, jf. naturbeskyttelseslovens § 37 a, stk. 3.

Sagen er i fredningsnævnet behandlet af Pelle Andersen-Harild, der er udpeget af Frederikssund Kommune, af Niels Olesen, der er udpeget af miljøministeren, og af Morten Larsen, der er udpeget af miljøministeren som nævnets formand.

2. Fredningsområdets beliggenhed, afgrænsning og omfang

Fredningsområdet er beliggende i Frederikssund Kommune. Områdets afgrænsning fremgår af kortbilag 1 og 2. Det fremgår af fredningskortet, at fredningen omfatter et større område beliggende vest for Kulhusvej og et mindre område beliggende øst for Kulhusvej. Det vestlige område afgrænses mod sydvest og vest af kystlinjen mod Isefjord. Mod nord mellem fjorden og Kulhusvej afgrænses området af et areal ejet af Københavns Kommune og af sommerhusområdet Skoven samt videre af fredskovsdiget langs Nordskoven. Den vestlige del af fredningsområdet afgrænses mod øst af kulhusvej. Den mindre del af området afgrænses mod vest af Kulhusvej og mod nord og syd af nogle mindre skove samt mod øst af åbne marker.

Den del af øvelsesterrænet, der er omfattet af fredningsforslaget, udgør 652 ha og ejes i det hele af Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, lb.nr. 1. I øvelsesterrænet indgår desuden et område med et areal på 835 ha. Denne del af øvelsesterrænet, der ikke indgår i fredningsforslaget, er ejet af Kong Frederik den VII´s Stiftelse og lejes af forsvaret. Fredningsforslaget medtog oprindelig 9 private ejendomme langs Kulhusvej, lb.nr. 2-10. Forslagsstillerne har under sagens behandling i fredningsnævnet meddelt, at disse ejendomme, der har et samlet areal på omkring 1,24 ha, ikke længere skal være en del af fredningen. Det bemærkes dog, at det efter det oprindelige forslag alene var tanken, at disse private ejendomme skulle være en del af fredningen, hvis de var solgt til Forsvarsministeriet, inden afgørelsen om forslaget blev truffet.

3. Baggrunden for forslaget

Det er fremhævet i forslaget, at anvendelsen af området som skyde- og øvelsesterræn har fundet sted gennem en lang årrække, og at dette har indebåret, at der er bevaret og udviklet et enestående naturindhold. Det område, der er omfattet af forslaget, udgår kernen i et storskalalandsskab med meget begrænset bebyggelse og store udsyn over det varierede terræn. Der rummes varieret kystnatur, skov og krat, slette- og engarealer samt rigkær og moser.

Forslagsstillerne har vurderet, at områdets attraktive beliggenhed kan medføre, at der vil være spekulativ interesse i området, såfremt Forsvaret forlader området. Der er efter det oplyste ingen planer herom, men det er påpeget, at Forsvarsministeriet i de senere år har afhændet flere militære anlæg i hovedstadsområdet, såsom Vestamager, Flyvestation Værløse, Farum Kaserne, Hellebæk Øvelsesplads og Avderød Lejren.

Der tidligere sket fredning af tilsvarende militære områder. I 2000 blev der truffet afgørelse om fredning af Høvelte-Sandholm-Sjælsmarks øvelsesplads i Allerød og Hørsholm Kommuner og i 2016 af Hyby Fælleds Øvelsesplads i Fredericia Kommune. Formålet med disse fredninger svarer til formålet med den foreliggende sag; At sikre området mod fremtidig byudvikling. De nuværende militære aktiviteter kan fortsætte, men området vil være sikret som offentligt naturområde ved ophør af denne brug af arealet. Indtil det militære ophør, vil områdets natur være sikret gennem plejeplanen for området.

4. Beskrivelse af fredningsområdet

a. Landskab og geologi

De to hovedelementer i fredningsområdets landskabsformer udgøres ifølge forslaget af morænebakker og hævet havbund.

Der findes navnlig tre bakkepartier, som er dannet af sidste istids gletchere. Mod nordvest ligger Troldehøj, mod sydvest Krøblinge bakke og centralt placeret forefindes Brandbjerg, der udgør områdets højeste punkt på 22 m.

Den flade slette mellem bakkerne ligger på hævet havbund. Ved afsmeltningen af ismasserne fra det nordamerikanske kontinent skete der en vandstandsstigning, som førte til, at de laverliggende sletteområder blev oversvømmet, og at der opstod et sund mellem Isefjord og Roskilde Fjord. For omkring 6.000 år siden indtrådte der en landhævning, hvorved Hornsherred igen blev sammenhængende. Der er dog tydelige spor fra den oversvømmede periode. Der ses typiske kystskrænter i området og ved afgrænsningen mod Isefjord med de overvejende smalle kystklinter er der en bredere forstrand på det sted, hvor det tidligere sund mundede ud. Den hævede havbund har også været våd, inden den drænet og blev til eng og agerjord. Den hævede havbund fremstår nu bl.a. med karakteristiske hedearealer. Afvanding af de lavtliggende områder sker ad drænrør, grøfter og kanaler til Roskilde Fjord via en pumpestation.

b. Kulturhistoriske spor

Området rummer to storstensgrave fra bondestenalderen, herunder den særligt imponerende ”Mølledys” med to velbevarede jættestuer. Der er endvidere 37 gravhøje, hvoraf de fleste antages ligeledes at være fra bronzestenalderen. Disse fortidsminder er fredede, og beskyttelseszonerne er vist på fredningskortet. Der er endvidere over 100 ikke-fredede fortidsminder i form af gravpladser, bopladser, overpløjede gravhøje og ruiner m.v. Der er fundet omkring 9 km gamle skeldiger fra udskiftningen eller tidligere og fredskovsdiger. Disse diger er omfattet af beskyttelsen i naturbeskyttelseslovens § 29.

Hele skydeterrænet var landbrugsland ind til omkring forrige århundredeskifte. Allerede fra 1882 begyndte forsvaret at leje dele af området til brug for skydeøvelser. I slutningen af 1930´erne eksproprierede Forsvaret området vest for kulhusvej. Der var fortsat landbrugsdrift i det vestlige område, men denne brug ophørte i årene op mod 1968. Den østlige del af fredningsområdet blev opkøbt i begyndelsen af 1960´erne og landbrugsdriften ophørte her i tiden op til 1975.

Bebyggelsen i området bestod af mindre samlinger af gårde og huse, og der har ikke været egentlige landsbyer i fredningsområdet. Bebyggelserne var dannet i forbindelse med udskiftningen og lå langs Kulhusvej med navne som Slagelsegårde, Trodegårde, Nygårde og Nyhuse. Hele området har hørt under Dråby Sogn. Skoven Kirke, der blev bygget i 1897 og udskilt som et kirkedistrikt under Dråby Sogn, fik først i 2010 et selvstændigt sogn.

c. Naturforhold generelt

Uanset området tidligere har været landbrugsland er der efter forslagsstillernes opfattelse tale om meget store naturværdier. Dette skyldes, at landbrugsdriften aldrig nåede et niveau, der svarer til

den intensive brug, der gøres af agerjord i dag, bl.a. karakteriseret ved anvendelse af pesticider og kunstgødning. Det antages, at selv da området var i anvendelse som agerjord, har der været gunstige levesteder for det vilde plante- og dyreliv i form af enge og moser, tørve- og mergelgrave, småskove, gravhøje, hedearealer, overdrev og kystskrænter. Der er nu gået mellem 50 og 70 år uden landbrugsdrift, som har været begunstigende for naturforholdene i området.

Overdrev er den vigtigste naturtype i området. Der er også andre § 3-beskyttede naturtyper såsom hede, mose, eng og strandeng. § 3 områderne udgør samlet 63% af fredningsområdet. Resten af arealet udgøres af småskove og vedvarende græs.

Mere end hver tredje af oprindeligt danske vildtvoksende plantearter findes i området. Der er mere end 450 registrerede plantearter i området. I Plejeplan 2008-2022 for Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn findes en oplistning af de planter, der forekommer i området. Denne floraliste er optaget som forslagets bilag 5.

Der forefindes en betydelig fauna af pattedyr, fugle, krybdyr og padder. Endvidere er det særligt fremhævet, at righoldig fauna af dagsommerfugle og natsværmere. Stor vandsalamander, spidssnudet frø, markfirben, skæv vindelsnegl og kildevældsvindelsnegl samt 5 arter af flagermus, der forekommer i området, er beskyttede efter habitatdirektivet.

d. Naturpleje og naturgenopretning

Den første plejeplan for området blev udarbejdet i 1998 og var gældende til 2006. Den nugældende plan har som tidligere anført været gældende fra 2008. Der er heri taget hensyn til, at skydeterrænet var blevet udpeget til Natura 2000-område. Der er i henhold til planen sket intensivering af naturplejen med større rydninger, planlagte afbrændinger, oprensning og opgravning af småsøer og vandhuller. Fortidsminderne er endvidere blevet plejet og afmærket. Der er forbud mod anvendelse af pesticider og der er sket omlægning til vedvarende græs. Et par vildtagre er nedlagt og nogle nåletræsbeplantninger er omlagt til løvskov.

Naturpleje ved afgræsning kan ikke foretages i normalt omfang under hensyntagen til områdets anvendelse til skydeøvelser. I den nordlige del af området er der dog i de senere år lavet forsøg med kvæg- og hestegræsning. Afbrænding er flere steder den eneste mulighed for naturpleje, da landskabet er præget af huller fra granatnedslag, skrænter og gravhøje, som gør det vanskeligt at foretage maskinel slåning og fjernelse af vegetationen. Der skal i øvrigt stedse søges stor sikkerhedsafstand som følge af den reelle eksplosionsfare.

Det er forslagsstillernes vurdering, at en fortsættelse af de seneste godt 20 års pleje vil medvirke til en forbedring af naturværdierne.

5. Frednings- og planmæssige forhold

Området ligger i landzone. Der er ingen fredninger. Der er ingen kommuneplan, lokalplaner eller planforslag for området.

Fredningsområdet omfatter en del af Natura 2000-område nr. 235, habitatområde H133, Jægerspris Skydeterræn.

Habitatområdet indgår i den vestlige del af fredningsområdet og omfatter også de nærmeste 200-300 m af Isefjord. Områdets samlede areal udgør 571 ha, hvoraf 91 udgøres af havarealet. Det er oplyst i forslaget, at habitatnaturtyperne er i gunstig bevaringstilstand. En del af overdrevene og det store rigkær ved Troldehøj er i moderat naturtilstand.

Fredningsområdet omfatter endvidere en mindre del på omkring 6,5 ha af Natura 2000-område nr. 136, Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov.

Der er i terrænet vest for Kulhusvej beskyttelsesområder omkring to drikkevandsboringer. Der er ingen råstofudvindingsområder.

Der er adgang for offentligheden til øvelsesområdet øst for Kulhusvej, når der ikke afholdes øvelser. I skydeområdet vest for Kulhusvej er der som udgangspunkt ikke adgang for offentligheden. Der bliver dog afholdt guidede ture, såvel offentligt annoncerede som efter aftale med foreninger og skoler m.v. Desuden er det i de senere år valgt at give tilladelse til færdsel langs Isefjord, når der ikke afholdes skydninger. Denne adgang til området benyttes navnlig af lystfiskere.

6. Forslag til fredningsbestemmelser

Fredningsforslaget indeholder formålsbestemmelse i § 1 og derefter den nærmere ordlyd af fredningsbestemmelserne. Hovedpunkterne er efter § 2, at den militære anvendelse kan fortsætte, og at reguleringen af arealerne er undergivet den til enhver tid gældende drifts- og plejeplan. Ved ophør af de militære aktiviteter træder § 3 - § 10 i kraft. I disse bestemmelser er det foreslået, at området efter § 3 og § 4 skal bevares i den nuværende tilstand. Dette indebærer, at der ikke må iværksættes kystsikringsarbejder eller opføres ny bebyggelse og faste anlæg. De bygninger og anlæg, som alene har tjent militære formål, skal efter forslaget fjernes inden 2 år på Forsvarets foranledning. Der må efter § 5 og § 7 ikke anvendes pesticider, omlægges eller terrænreguleres, sås eller plantes. Skovområderne skal fortsat henligge som urørt skov. Det skal dog være tilladt at genskabe naturlig hydrologi og at bekæmpe invasive arter. Ved fredningens ikrafttræden skal der efter § 6 inden for en frist på 1 år udarbejdes en plejeplan, som erstatter den til enhver tid gældende plejeplan for skyde- og øvelsesterrænet. I tilfælde af uenighed skal spørgsmålet vedrørende plejeplanen forelægges for fredningsnævnet. Jagt skal efter forslagets § 8 ikke være tilladt, idet der dog skal kunne bestandsreguleres. I § 9 er det foreslået, at der skal være adgang for offentligheden til fri fladefærdsel på alle tider af døgnet. Dette skal dog ikke gælde hegnede områder eller områder, der ikke er ryddet for ikke-eksploderet ammunition. Forslaget rummer i § 10 endelig en sædvanlig regel om dispensation i overensstemmelse med naturfredningslovens § 50, stk. 1.

Der er under det offentlige møde og efterfølgende i de skriftlige indlæg fremkommet en række synspunkter vedrørende enkeltpunkter i forslaget il fredningsbestemmelser, som er belyst nedenfor.

7. Bemærkninger til forslaget

Fredningsnævnet har modtaget bemærkninger til fredningsforslaget fra Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, fra Kong Frederik den Syvendes Stiftelse paa Jægerspris og fra Miljøstyrelsen.

Forsvarsministeriet

Lodsejeren, lb.nr. 1, Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, har skriftligt den 1. oktober 2021 fremsat bemærkninger til forslaget til udformningen af § 2.

Forsvaret har således foreslået, at § 2 får følgende ordlyd:

”Fredningen indebærer ingen begrænsninger i anvendelsen eller driften af det fredede område så længe Forsvarsministeriet råder over området, og så længe hovedformålet med anvendelsen af arealerne understøtter forsvarsformål, beredskabsformål eller øvrige lignende samfundsinteresser og -opgaver. Forsvarsministeriet kan løbende tilpasse drift og pleje af omhandlede areal, således at det til enhver tid opfylde operative behov.

Fredningsbestemmelserne, §§3-10, er således ikke gældende så længe Forsvarsministeriet råder over arealerne. De er således ikke til hinder for eksempelvis opførelse af bygninger, infrastruktur og træningsfaciliteter eller for aktiviteter, som Forsvarsministeriet gennemfører i området.

Tilsvarende er fredningen ikke til hinder for opsætning af friluftsfaciliteter som fugletårne, borde/bænke, udsigtsplatforme og lignende, der understøtter den almene rekreative anvendelse i det omfang, dette er foreneligt med forsvarsaktiviteterne. ….”

Forsvarsministeriet har endvidere stillet sig uforstående over den foreslåede afgræsning af området. Det er således gjort gældende, at områder, der ikke er registreret med nogen naturværdi af saglig betydning, ikke bør være en del af det fredede område. Der er herved peget på de 9 private ejendomme langs Kulhusvej. Der er endvidere navnlig sigtet til de arealer, der ligger øst for Kulhusvej. Det er i øvrigt særligt anført, at fredningsgrænserne bør følge naturlige grænser i terrænet.

Med hensyn til spørgsmålet i forslagets § 4 om fjernelse af bygninger og anlæg, der har tjent militært formål, er det gjort gældende, at dette er et civilretligt anliggende mellem Forsvarsministeriet og en kommende erhverver af ejendommen, og at det i øvrigt bør indføjes i fredningsbestemmelserne, at fredningen ikke er til hinder for bevarelse af bygninger og anlæg, som har tjent militære formål.

Forsvarsministeriet uddybede synspunkterne på det offentlige møde den 7. oktober 2021.

Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, har endvidere skriftligt fremsat indsigelser mod fredningsforslaget den 16. december 2021. Forsvarsministeriet finder navnlig, at afgrænsningen af fredningsområdet er for vidtgående og indgribende i forhold til de værdier, som ønskes beskyttet.

Med baggrund i, at fredning af offentligt ejede arealer er en erstatningsfri regulering, finder ministeriet det bemærkelsesværdigt, at det foreslåede fredningsområde alene udgør Forsvarsministeriets arealer og med forbehold de 9 private ejendomme, og at afgrænsningen af fredningsområdet alene følger ejendomsskel og ikke naturlige geografiske afgrænsninger i terrænet, der er bestemt

af oversigten over de højt registrerede naturværdier. Det findes således særligt bemærkelsesværdigt, at det foreslåede fredningsområde tillige omfatter alle Forsvarsministeriets ejendomme øst for Kulhusvej, hvor der ikke er registreret arealer med høj naturværdi, og at der i det samlede område er medtaget arealer, der ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Hertil kommer, at Forsvarsministeriets arealer i al væsentlighed allerede er beskyttet af national og international beskyttelse og regulering, herunder af planlovens § 5 b om begrænsning i anvendelsen af kystnærhedszonen.

Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, finder derfor, at fredningsområdet kun bør omfatte de arealer, der ligger vest for Kulhusvejen, og som har høj naturværdi i henhold til figur 6 i fredningsforslaget.

Forsvarsministeriet finder ikke at forsvarets egne plejeplaner, skal danne grundlag for et fredningsforslag, idet planerne er dynamiske og bestemte af det operative behov. Det bør være Danmarks Naturfredningsforening egne observationer, der skal danne baggrund for beskrivelsen af området. Det er i forlængelse heraf oplyst, at Danmarks Naturfredningsforening og Forsvarsministeriet har aftalt, at fremtidige fredningsforslag ikke må henvise til Forsvarsministeriets drifts- plejeplaner. Forsvarsministeriet finder derfor, at alle referencer og henvisninger til den tidligere og nuværende drifts- og plejeplan for Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn skal fjernes fra ”fredningsdokumentet”.

Forsvarsministeriet har oplyst, at der ligger dræn- og forsyningsledninger i fredningsområdet, og har foreslået, at det indføjes i fredningsbestemmelsernes § 7 om terrænændringer, at fredningen ikke er til hinder for, at der kan foretages eftersyn samt vedligeholdelses- og udskiftningsarbejder på dræn-og forsyningsledningerne.

Til bestemmelsen i forslagets § 9 om offentlighedens adgang, hvoraf det fremgår, at særlige delområder først frigives til offentlig færdsel efter at være ryddet for ikke-eksploderet ammunition, skarpe genstande og lignende, er det anført, at det bør fremgå, at rydningen af de omtalte delområder er forsvarsministeriet uvedkommende.

Sammenfattende er det anført, at forsvarsministeriets etablissement Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn er et vigtigt træningsområde og det primære skydeterræn for enheder på Sjælland og supplerende øvelsesterræn for Livgardens enheder. Der sker også anvendelse til uddannelse og træning af soldater, der skal udsendes. Det er forventningen, at anvendelsen af området i de kommende vil være stigende i forbindelse med opbygningen af 1. brigade. Der foreligger ikke aktuelle planer eller overvejelser om nedlæggelse af området som skyde- og øvelsesterræn. Det er derfor vigtigt, at der ikke fastsættes restriktioner eller bindinger, som er af betydning for den nuværende og fremtidige militære anvendelse. Forsvarsministeriet er opmærksom på, at fredningen først træder i kraft, når den militære brug ophører, men fastholder, at en fredning skal være saglig og velbegrundet. Der er tillige væsentligt, at fredningen ikke påfører Forsvarsministeriet omkostninger

Kong Frederik den Syvendes Stiftelse paa Jægerspris

Frederik den Syvendes Stiftelse paa Jægerspris har den 2. november 2021 anført, at stiftelsen er en erhvervsdrivende fond. Efter fundatsen, der er udarbejdet af grevinde Danner, er hovedformålet at yde støtte til udsatte børn og unge. Endvidere er der en forpligtelse til at vedligeholde slot, park og øvrige historiske anlæg. Fondens økonomiske fundament er skovdrift og bortforpagtning af landbrugsarealer. Landets skovareal var i slutningen af 1700-tallet formindsket som følge af græsning med husdyr, en betydelige hjortebestand og anvendelse af træ til skibsbyggeri. I begyndelsen af 1800-tallet blev det besluttet nationalt at skabe bedre vilkår for træproduktionen gennem ophør af græsning i skovene og bestandsregulering af hjortedyr.

Dette fik også betydning for stiftelsens skove, og skovdriften er nu tillige blevet PEFC-certificeret. Der således tale om bæredygtig drift med positiv indflydelse på CO2-bindingen, og Jægerspris Nordskov er udpeget som Natura 2000-område.

Stiftelsen har påpeget, at fredningsområdet grænser op til stiftelsens arealer mod nord, øst og syd. Stiftelsen har på den baggrund gjort gældende, at en gennemførelse af fredningen vil medføre en indvandring af større hjortevildt, som kron- og dåvildt. Særligt kronvildt har en skadelig virkning for træproduktionen. Der har i Jylland været iværksat reguleringsplaner, men det har på trods heraf ikke været muligt at begrænse bestandene. Det har medført tab på driften i de statsejede hedeplantager. Tabet er dér båret af skatteborgerne, men må i den foreliggende sag bæres af stiftelsen selv.

En vækst i bestanden af kron- og dådyr i det fredede område vil medføre ekstraudgifter for stiftelsen til hegning af unge kulturer, som ikke vil være gavnlig for den naturlige udveksling af den øvrige fauna mellem områderne.

Stiftelsen har på baggrund af de anførte synspunkter henstillet, at fredningsbestemmelserne giver mulighed for bestandsregulering af kron- og dåvildt til et niveau, der sikrer en begrænsning af følgeskaderne.

Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen har den 22. december 2022 anført, at der i Handlingsplan for Fredning, der er udarbejdet i 2013 af Kommunernes Landsforening, Danmarks Naturfredningsforening og, Miljøstyrelsen, er fastsat 3 hovedformål, som skal tilgodeses i fredningsarbejdet:

Større sammenhængende landskaber, større sammenhængende naturområder og de nationale perler.

Miljøstyrelsen finder, at Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn har kvaliteter som et større sammenhængende natur- og landskabsområde med betydelig biodiversitet. Forslaget er derfor i overensstemmelse med hovedformålene i handlingsplanen.

Styrelsen vil ikke tale imod en fredning af området, uanset der ikke foreligger konkrete trusler af betydning for områdets karakter. Der er herved tillige lagt vægt på budgetforslaget, hvori det er anført, at der ikke skal betales erstatning, hvis fredningsforslagets gennemføres.

Der er ikke fremsat bemærkninger til afgrænsningen af fredningsområdet, men det er påpeget, at fredningsområdet omfatter næsten hele Natura 2000-omårde nr. 235, og at det endvidere grænser op til og omfatter en mindre del af Natura 2000-område nr. 136. Det er derfor henstillet, at der udarbejdes en nyt fredningskort, hvor også område nr. 136 er indarbejdet, jf. herved naturbeskyttelseslovens § 36, stk., 3 og 4, samt § 38, stk. 2. Screeningsnotater bør samtidig revideres med henblik på indarbejdelse af område nr. 136. Endvidere bør screeningsnotatet revideres med henblik på, at der foretages en egentlig væsentlighedsvurdering af fredningsforslagets indvirkning på Natura 2000-områderne.

Bestemmelsen i forslagets § 6 om, at plejeplaner skal forelægges for fredningsnævnet i tilfælde af uenighed, bør efter styrelsen opfattelse udgå, da det efter bekendtgørelsen om pleje og tilsyn af fredede arealer kun er plejeforanstaltninger, der kan forelægges for nævnet. Plejeplaner skal derimod alene sendes til ejere og brugere til orientering.

Det er miljøstyrelsens vurdering, som også anført på det offentlige møde den 7. oktober 2021, at jagt i området bør reguleres af jagt- og vildtforvaltningsloven, og at det derfor ikke bør fremgå af fredningsbestemmelserne som anført i § 8, at jagt ikke er tilladt.

8. Bemærkninger fra forslagsstillerne

Fredningsnævnet har forelagt bemærkningerne fra Forsvarsministeriet, Frederik den VII´s Stiftelse og Miljøstyrelsen for forslagsstillerne.

<u>Danmarks Naturfredningsforening</u>

Danmarks Naturfredningsforening har i den anledning den 14. juni 2022 til indsigelserne fra Forsvarsministeriet anført, at det er sædvanligt, at fredninger vedrørende Forsvarsministeriets ejendomme alene omfatter disse og følger ejendomsskel. Naturfredningsforeningen er i den anledning indstillet på at lade de 9 private ejendomme udgå af forslaget.

Det må bero efter naturfredningsforeningens opfattelse bero på en misforståelse, at området øst for Kulhusvej ikke er registreret med høj naturværdi. Størstedelen af det østlige område er således § 3-beskyttet overdrev med hede, eng, mose og sø. Det er endvidere i naturværdifiguren, Fig. 6, angivet med høj naturværdi. Den omstændighed, at området vest for Kulhusvej har endnu højere naturværdi, bør ikke føre til, at det østlige område ikke inddrages i fredningen. Sammenfattende er det naturfredningsforeningens opfattelse, at der er et meget stort potentiale for udvikling af rig natur overalt i fredningsområdet, hvilket ses bl.a. ved den udvikling, som allerede har fundet sted på tidligere agerjord, eksempelvis ved opståen af landets største bestand af den rødlistede orkidé Salep Gøgeurt. Naturbeskyttelsesloven, planloven og internationale bestemmelser vil ikke kunne yde tilstrækkelig beskyttelse af området, der derfor bør undergives den særlige regulering, der følger af en fredning.

Danmarks Naturfredningsforening har tiltrådt forsvarsministeriets forslag til formuleringen af fredningsbestemmelsernes § 2, men har ikke fundet det nødvendigt at ændre forslaget til § 7 vedrørende terrænændringer, idet vedligeholdelse af dræn- og forsyningsledninger ikke indebærer varige terrænændringer.

Til indlægget fra Frederik den VII´s Stiftelse er det anført, at der efter forslagets § 8 åbnes mulighed for bestandsregulering, som vil være tilstrækkeligt til at imødegå mulige skader på træmassen. Danmarks Naturfredningsforening finder det i øvrigt usandsynligt, at der vil opstå en problemskabende overskudsbestand af hjortevildt, idet der hverken vil ske fodring af vildtet eller dyrkning af afgrøder.

Over for Miljøstyrelsens forslag om et mere detaljeret fredningskort vedrørende de 9 private ejendomme er der som anført henvist til, at disse udtages af fredningsforslaget.

Frederikssund Kommune

Frederikssund Kommune har den 2. september 2022 i anledning af de fra Kong Frederik den Syvendes Stiftelse paa Jægerspris fremkomne bemærkninger indstillet, at forbuddet mod jagt udgår. Kommunen finder, at der i stedet bør indsættes en bestemmelse om, at jagt i området er omfattet af jagt- og vildtforvaltningsloven, og har bemærket, at fredningens formål fortsat vil kunne opfyldes med en sådan bestemmelse. Kommunen har i den forbindelse tillige fremhævet, at der i fredningsforslaget er indsat en bestemmelse om, at der ikke må foretages opdræt, udsætning eller fodring af vildt.

Over for bemærkningerne fra Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, har Frederikssund Kommune gjort gældende, at fredningen også skal omfatte området øst for Kulhusvej. Ved at fastholde den afgrænsning, der fremgår af forslaget, skabes der en større sammenhæng mellem de to Natura 2000-områder, nr. 235 Jægerspris Skydeterræn i øst og nr. 136 Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov i vest. Der er endvidere fundet bilag IV-arter (padder) i flere af søerne øst for Kulhusvej. På Brandsbjerg er der desuden god naturværdi, ligesom der i dette område er fundet markfirben

9. Yderligere indlæg

Forsvarsministeriet

Forsvarsministeriet har den 16. august 2022 fastholdt, at alene de områder, der er registreret med høj naturværdi, bør fredes. Den omstændighed, at der er tale om en hvilende fredning kan ikke berettige at delområder med lavere registrerede naturværdier inddrages i fredningen. Fredningen skal således under alle omstændigheder bygge på et sagligt og velbegrundet grundlag. Ministeriet har i øvrigt i det væsentlige henholdt sig til de tidligere fremsatte bemærkninger vedrørende fredningsbestemmelserne.

Kong Frederik den VII´s Stiftelsen paa Jægerspris

Stiftelsen har fremhævet, at det store hjortevildt, dådyr og krondyr, vil kunne bevæge sig uhindret mellem fredningen og stiftelsens arealer med store skader på skovbruget og den øvrige landbrugsmæssige drift af stiftelsens arealer til følge. De t er særligt fremhævet, at de forøgede hjortevildtstammer skaber problemer for foryngelsen af løvskoven, at der efter Natura 2000-udpegningen er krav om fastholdelse af løvtræsarealet. Det er også påpeget at en forekomst af store hjortevildtarter øger risikoen for alvorlige vildtulykker på specielt landevejsstrækningen mellem Jægerspris og Kulhuse. Der bør derfor i fredningsbestemmelserne indføjes krav om, at kron- og dåvildtbestanden reguleres til et bestemt niveau. En fredning bør gennemføres i samklang med de lokale lodsejeres arealdrift, således at der kan være et fornødent grundlag for virksomhedsdrift på landet. Fastlæggelsen af bestandsniveauet bør ske i et samarbejde mellem lokale lodsejere og uvildige parter.

10. Udkast til fredningsafgørelse

Fredningsnævnet har den 19. september 2022 udsendt udkast til afgørelse i fredningssagen.

Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, er i den anledning fremkommet med bemærkninger til udkastet den 14. oktober 2022. Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, har uddybet og fastholdt de tidligere fremførte synspunkter. Det er således gjort gældende, at området øst for Kulhusvej ikke bør fredes. Det er er endvidere fremhævet, at forslagsstillernes beskrivelse af området ikke bør bero på plejeplanen, der er udarbejdet af Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, men på forslagsstillernes egne observationer registreringer af området. Der er herved henvist til en aftale mellem Forsvarsministeriet og Danmarks Naturfredningsforening.

Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, har understreget, at man ikke har planer om at forlade eller afhænde Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn. Der er herved henvist til, at øvelsesterrænet er et meget vigtigt træningsområde og det primære skydeterræn for enheder på Sjælland og supplerende øvelsesterræn for Livgardens enheder. Det er tilføjet, at Høvelte-Sandholm-Sjælsmark Øvelsesplads og Hyby Fælleds Øvelsesplads stadig ejes af Forsvaret.

Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, finder derfor, at oplysningerne om de tidligere afhændelser af de militære områder i hovedstadsområdet, Vestamager, Flyvestation Værløse, Farum Kaserne, Hellebæk Øvelsesplads og Avderød Lejren, og de to nævnte fredninger, ikke skal indgå i fredningsnævnets afgørelse.

Fredningsnævnet har endelig modtaget indlæg af 2. november 2022 fra Frederikssund Kommune. Frederikssund Kommune finder, at det bør fremgå ag fredningsbestemmelserne, at jagt i fredningsområdet er omfattet af lov om jagt- og vildtforvaltning. Kommunen finder endvidere, at bestemmelsen om, at der ikke må anlægges nye veje i området bør udgå, eller at der i hvert fald bliver taget hensyn til den planlagte cykelsti langs Kulhusvej. Kommunen har endelig fastholdt, at fredningen bør omfatte såvel området vest som området øst for Kulhusvej.

11. Screeningsafgørelse om miljøvurdering

Fredningsnævnet har den 25. oktober 2022 truffet screeningsafgørelse om miljøvurdering.

Fredningsnævnet har ikke fundet, at fredningsforslaget indebærer, at der skal foretages miljøvurdering, jf. § 10, jf. § 8, stk. 2, nr. 1, jf. stk. 1, nr. 1 og 3.

12. Fredningsnævnets begrundelse og afgørelse

Naturbeskyttelseslovens formål er navnlig at bevare naturen med dens bestand af dyr og planter samt de landskabelige og kulturhistoriske værdier, jf. naturbeskyttelseslovens § 1, stk. 2. Fredningsnævnet kan træffe afgørelse om fredning af et område med henblik på varetagelse af disse formål, jf. § 33, stk. 1.

Fredningsnævnet for Nordsjælland træffer på den baggrund afgørelse om, at Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn skal fredes i nærmere bestemt omfang. Det område, der fredes, udgøres af lodsejerlistens lb.nr. 1. Området har et areal på omkring 652 ha. Det fredede område afgrænses som vist på fredningskortet, kortbilag 1 og kortbilag 2.

En fredningssag kan rejses af staten, en kommune eller Danmarks Naturfredningsforening. Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening har i 2013 udarbejdet en handlingsplan for fredning. Det er i handlingsplanen fremhævet som et af hovedformålene, at fredning kan anvendes til beskyttelse af større sammenhængende naturområder. Herved sikres, at disse områder bevarer deres sammenhængende karakter, således at der skabes en robust natur, hvor dyr og planter har gunstige levemuligheder, og hvor offentligheden kan opleve naturen.

Fredningsforslagets formål findes at være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 1, stk. 2, og at være i overensstemmelse med handlingsplanen for fredning efter naturbeskyttelsesloven. Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn er et efter landsdelens standard meget vidtstrakt, åbent og sammenhængende landskab. Fredningsområdets beliggenhed ud mod Isefjorden medvirker til at fremhæve landskabets åbne karakter. Med hensyn til fredningens afgrænsning finder fredningsnævnet, som det fremgår indledningsvis, at det er det samlede foreslåede areal, der skal fredes. Fredningsområdet er gennemskåret af en menneskeskabt barriere i form af Kulhusvej, men det er fredningsnævnets opfattelse, at såvel det vestlige som det østlige fredningsområde til fulde rummer fredningsberettigende kvaliteter. Fredningsnævnet lægger endvidere vægt på det meget rige og varierede dyre- og planteliv, som findes inden for det samlede fredningsområde.

Fredningsområdet er til dels beskyttet af bl.a. naturbeskyttelseslovens § 3 og § 29. Området omfattes også af Natura 2000-område nr. 235 og i mindre omfang af Natura 2000-område nr. 136. Sammenfattende finder fredningsnævnet imidlertid, at landskabet og naturen samt de kulturhistoriske spor bedst bevares gennem den varige sikring, der følger af en fredning. Fredningen skal træde i kraft ved ophør af forsvarets brug af området.

Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen, er fremkommet med indstillinger om udformningen af afgørelsens sagsfremstilling for så vidt angår beskrivelsen af fredningsområdet og oplysningerne om tidligere afhændelser eller fredninger af militære områder. Fredningsnævnet har ikke taget disse indstillinger til følge.

13 Fredningsbestemmelser

Ved fastsættelse af fredningsbestemmelserne har fredningsnævnet taget udgangspunkt i det rejste forslag med de ændringer, der følger af synspunkterne, der er fremkommet under sagens behandling. Særligt i § 2 har fredningsnævnet lagt den formulering til grund, som der er opnået enighed om mellem Forsvarsministeriet og forslagsstillerne. Det lægges til grund, at det ikke er aftalt mellem forsvarsministeriet og forslagsstillerne, at bygninger m.v. skal fjernes. Fredningsnævnet har derfor ikke medtaget forslaget om, at det i § 4 bestemmes bl.a., at forsvaret inden 2 år efter ophøret af den militære brug skal have fjernet bygninger m.v. Det falder endvidere uden for fredningsnævnets opgave at bestemme, at rydning af området for ammunition og skarpe genstande m.v. er forsvaret uvedkommende. Der er efter det oplyste planer om etablering af en cykelsti langs den vestlige side af Kulhusvej. Fredningsnævnet har på det foreliggende grundlag medtaget en bestemmelse om den planlagte cykelsti i § 4. I § 8 er det bestemt, at jagt i området er reguleret af lov om jagt og vildtregulering. To medlemmer af fredningsnævnet, Niels Olesen og Morten Larsen, har stemt for dette indhold af bestemmelsen. Et medlem, Pelle Andersen-Harild har stemt for, at det i § 8 bestemmes, at jagt ikke er tilladt i området. Fredningsnævnet har truffet afgørelse herom i overensstemmelse med flertallets indstilling.

Herefter fastsætter fredningsnævnet følgende:

Fredningsbestemmelser for Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn

§ 1 Fredningens formål

Formålet med fredningen er

- at området ikke gøres til genstand for fremtidig udvikling som by- eller sommerhusområde,
- at medvirke til at sikre en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, som området er udpeget for i henhold til EU´s habitatdirektiv, jf. naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 2,
- at de landskabelige og naturmæssige kvaliteter bevares og forbedres,
- at de kulturhistoriske værdier bevares og forbedres,
- at den fremtidige rekreative anvendelse sikre og forbedres,
- at området friholdes for bebyggelse, veje og andre permanente anlæg, og
- at der sikres fortsat grundlag for naturpleje.

§ 2 Den militære anvendelse

Stk. 1. Fredningen indebærer ingen begrænsninger i anvendelsen eller driften af det fredede område så længe Forsvarsministeriet råder over området, og så længe hovedformålet med anvendelsen af arealerne understøtter forsvarsformål, beredskabsformål eller øvrige lignende samfundsinteresser og -opgaver. Forsvarsministeriet kan løbende tilpasse drift og pleje af det omhandlede areal, således at det til enhver tid opfylder operative behov.

Stk. 2. Fredningsbestemmelserne, §§ 3-10, er således ikke gældende så længe Forsvarsministeriet råder over arealerne. De er således ikke til hinder for eksempelvis opførelse af bygninger, infrastruktur og træningsfaciliteter eller for aktiviteter, som Forsvarsministeriet gennemfører i området.

Stk. 3. Tilsvarende er fredningen ikke til hinder for opsætning af friluftsfaciliteter som fugletårne, borde/bænke, udsigtsplatforme og lignende, der understøtter den almene rekreative anvendelse i det omfang, at dette er foreneligt med forsvarsaktiviteterne.

§ 3 bevaring

Stk. 1. Fredningsområdet skal bevares med den nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra fredningsnævnet.

Stk. Der må ikke iværksættes kystsikringsarbejder eller andre tiltag, der kan hindre den naturlige kystdynamik.

§ 4 Bebyggelse, veje og tekniske anlæg m.v.

Stk. 1. Der må i fredningsområdet ikke opføres ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende samt ske om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse. Forbuddet omfatter tillige legeredskaber, terrasser og andre faste indretninger.

Stk. 2. Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer, master o.lign., herunder lysmaster og master for luftledninger til strømforsyning. Der må ikke etableres sportspladser, golfbaner, motorbaner eller skydebaner. Arealerne må ikke benyttes til deponering, opstilling af udrangerede maskiner, biler, både, campingvogne og lignende. Der må ikke anlægges nye veje i området. Fredningen er ikke til hinder for anlæg af en cykelsti langs hovedvejen gennem fredningsområdet.

Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for, at den eksisterende telemast på matr.nr. 2e Troldegårde, Dråby, som eventuelt også kan anvendes til civile formål, bevares.

Stk. 5. Der må alene opsættes almindeligt landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).

Stk. 6. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne, der i kortere perioder er nødvendige for naturpleje, eller sædvanlige læskure for husdyr.

§ 5 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Der må ikke gødskes, anvendes pesticider, omlægges eller jordbearbejdes, sås eller plantes, drænes, kalkes, tilskudsfodres eller foretages opdræt, udsætning eller fodring af vildt.

Stk. 2. Skovområderne skal fortsat henligge som urørt skov. Det skal dog være tilladt at genskabe naturlig hydrologi, at bekæmpe invasive arter og at etablere skovgræsning. I særlige tilfælde vil habitatnaturtypen rigkær kunne udvides på bekostning af skovbevokset mose.

§ 6 Naturpleje og naturgenopretning

Stk. 1. Naturpleje og naturgenopretning skal udføres i henhold til en plejeplan, som erstatter den for forsvaret til en hver tid gældende drifts- og plejeplan for Jægerspris Skyde- og Øvelsesterræn. Der fastsættes en frist på 1 år for udarbejdelse af en plejeplan efter fredningens ikrafttræden. Plejeplanen skal indeholde konkrete bestemmelser for områdets anvendelse, pleje og forbedring, som understøtter fredningens formål.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for, at hele eller dele af området overgår til en mere selvforvaltende driftsform med helårsgræsning.

§ 7 Terrænændringer

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves eller planeres. Der må ikke udvindes råstoffer, heller ikke til lodsejers eget brug. Spor efter nødvendige jordflytninger i forbindelse med oprydning af ikke-eksploderet ammunition m.v. skal udjævnes. Fredningen er ikke til hinder for, at der foretages drifts- og vedligeholdelsesarbejde på dræn- og forsyningsledninger i området.

§ 8 Jagt

Jagt i fredningsområdet er omfattet af lov om jagt og vildtforvaltning.

§ 9 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Uanset fremtidigt ejerforhold er der fri adgang til fladefærdsel overalt til fods og på alle tider af døgnet i fredningsområdet. Dette gælder også hegnede arealer. Særlige områder frigives dog først til offentlig færdsel efter at være ryddet for ikke-eksploderet ammunition, skarpe metalgenstande og lignende.

Stk. 2. Den til enhver tid gældende plejeplan skal sikre offentlighedens adgang gennem fastlæggelse af vej- og stiforløb, som tilgodeser et bredt sammensat publikum. Der kan endvidere i plejeplanen fastsættes bestemmelser om placering af p-pladser og øvrige publikumsfaciliteter.

Stk. 3. Plejemyndigheden kan midlertidigt lukke for offentlighedens adgang, såfremt særlige plejetiltag kræver dette. Længerevarende lukning af større områder kræver fredningsnævnets tilladelse.

§ 10 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt betingelserne i naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1-3 og 5, er opfyldt.

13. Ejendomsfortegnelse

Fredningen omfatter følgende ejendomme:

Matr.nr. 17 og 11z Bakkegårde, Dråby.

Matr.nr. 9c, 9a og 9b Nyhuse, Dråby.

Matr.nr. 5 og 2b Nygårde, Dråby.

Matr.nr. 6c, 3m, 3l, 4, 2e, 1z, 1aq, 6b, 5 og 6a Troldegårde, Dråby.

Matr.nr. 16a, 16b, 4q, 7d, 8, 3b, 3d, 12, 13, 1b, 1d, 2d, 1c og 15 c, 14, 15b, 3a og 15a Slagelsegårdene, Dråby.

Matr.nr. 4 Jægerspris Hgd, Dråby.

14. Erstatning

Hele det fredede område er ejet af Forsvarsministeriet, Ejendomsstyrelsen. Der fastsættes derfor ikke erstatning, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1.

15. Klagevejledning

Afgørelsen kan indbringes for Miljø- og Fødevareklagenævnet. Der henvises til den samtidig medsendte klagevejledning.